

Araştırma Makalesi • Research Article

The Importance of Sivas And Erzurum Congresses In The Liberation of Anatolia

Anadolu'nun Kurtuluşunda Sivas Ve Erzurum Kongrelerinin Önemi

Mugazima Dossymova¹

Musa Şaşmaz²

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 20 January 2025

Accepted: 13 June 2025

Keywords:

National Struggle

Congresses

Samsun

Amasya

Sivas ve Erzurum

ABSTRACT

The Ottoman Empire which entered between 1914 and 1918, lost the First World War against countries such as the British, French, Italian and Greece. After the War, the Mondros Armistice was accorded on 30 October, 1918. Thus, Ottoman lands such as Istanbul, Urfa, Maraş, Adana, Antalya and the towns in the western coasts were occupied by the above-mentioned states. The last of these occupations was Izmir by the Greeks on May 15, 1919. This occupation was last straw and it became very essential that the country be somehow saved from occupations. For this purpose, Mustafa Kemal and his friends moved from Istanbul to Ankara and aimed to organize the people in Anatolia. For this reason, they made use of the first opportunity that arose. As a matter of fact, Mustafa Kemal wished to go to Anatolia, claiming that unrest was being caused by 'gangs and bandits' in the Black Sea Region and that it should be suppressed. After occupation of Izmir, Sultan made this assignment and Atatürk moved from Istanbul to Samsun. The path to the liberation of the country was paved with the Congresses of Erzurum and Sivas held afterwards. The hope of salvation for the Anatolian people has appeared.

MAKALE BİLGİSİ

Makale geçmişi:

Başvuru tarihi: 20 Ocak 2025

Kabul tarihi: 13 Haziran 2025

Anahtar Kelimeler:

Milli Mücadele

Samsun

Amasya

Sivas ve Erzurum

Kongre

ÖZ

Osmanlı İmparatorluğu 1914 ile 1918 Yılları arasında girdiği Birinci Dünya Savaşı'nı İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunanistan gibi ülkelere karşı kaybederek Mondros Mütarekesi'ni 30 Ekim 1918 günü imzalamıştır. Böylece Osmanlı toprakları yukarıda adı geçen devletler tarafından işgal edilmiştir. İşgaller İstanbul, Güneydoğu Anadolu, Adana, Antalya ve Ege Bölgeleri ile belirli aralıklarla işgal edilmişlerdir. Bunların en sonuncusu da 15 Mayıs 1919 günü Yunanlılar tarafından İzmir'in işgal edilmesidir. Bu işgal artık sabrın olmuş ve ülkenin bu işgallerden kurtarılması elzem olmuştur. Bu amaçla Mustafa kemal ve arkadaşları İstanbul'dan Ankara'ya geçerek Anadolu'da halkın teşkilatlanmalarını sağlamayı amaçlamışlardır. Bu nedenle de çıkacak ilk fırsatı değerlendirmişlerdir. Nitekim Mustafa Kemal Karadeniz Bölgesi'nde 'çete ve eşkiyalar' tarafından huzursuzluk çıkarıldığı ve bunun bastırılması gerektiği öne sürülerek Anadolu'ya gitme istemiştir. Sultan da İzmir'in işgali sonrasında bu görevlendirmeyi yaparak Atatürk İstanbul'dan Samsun'a hareket etmiştir. Sonrasında toplanan Erzurum ve Sivas Kongreleri ile ülkenin kurtuluşunun yolu açılmıştır. Anadolu insanı kurtuluş yolunda teşkilatlanma ve kurtulma ümidi belirmiştir.

Birinci Dünya Harbinde Osmanlı Devleti savaşı kaybederek 30 Ekim 1918 günü Mondros Mütarekesi'ni imzalayarak savaştan çekildi. Buna göre İtilaf Devletleri Anadolu'yu aralarında yaptığı paylaşıma göre işgale başladılar. Bu doğrultuda Urfa, Gazintep (Öztürk, 1994; 60) Maraş, Adana ve Akdeniz ve Ege sahilindeki kentler bir bir işgal edildi. İzmir'in de işgal edileceği çoktan beri halk arasında söylenilmekte idi. Nitekim 15 Mayıs 1919'ta İzmir,

¹ Dr., Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi, mugazi777@mail.ru, Orcid Id: 0009-0007-0009-6291.

² Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, musasasmaz@hotmail.com, Orcid Id: 0000-0001-6030-4151.

Hellenik güçlerce ele geçirildi ve bu işgal Orta Anadolu'ya doğru genişletilme yoluna gidildi (Ari, 2011; 201vd). Halk çaresiz olup bitenleri takip etmekteydi.

Mustafa Kemal bütün bu gelişmelerin ardından Anadolu'ya geçerek biran önce Milli Mücadeleyi başlatmayı düşünmüştür. Mustafa Kemal'in bu düşüncesi 9. Ordu müfettişi olarak Anadolu'da görevlendirilmesi ile gerçekleşmiş, böylece 19 Mayıs 1919 günü Samsun'a ayak basarak Ulusal Kurtuluş dönemi fiilen başlatmıştır (Akşin, 1983; 17vd). İstanbul'dan Samsun'a gitmesinin arkasında olan gerçek düşüncesini, en yakın arkadaşlarına bile paylaşmamıştır. Çevresindekiler onun görevini, İstanbul Hükümeti tarafından kendisine verilen talimatı yerine getirmek olarak bilmişlerdir (Bıykoğlu, 1981; 103).

Mustafa Kemal bunu yaparken Anadolu'da başlayacak ihtilalin halk ayaklanması şeklinde olmasını tercih etmiştir. Böylece işgal kuvvetleri tarafından İstanbul hükümeti ile kendisine karşı yönelecek baskıların önünü alacaktı. Fakat ordunun halka kesinlikle destek vermesi gerektiğini düşünüyordu. Bu amaçla bir taraftan halk nezdinde, bir taraftan da ordu katında yapılacak bu girişimin kabul görmesi ve desteklenmesi için iki koldan çalışıyordu. Mustafa Kemal 21 Mayıs'tan itibaren İç Anadolu ve Doğu Anadolu'da bulunan kolordu kumandanlarıyla yazışmalara başladı. Diğer taraftan da Erzurum ve Sivas'ta yapılacak kongrelere kendi mahallerinde etkin ve güçlü şahsiyetleri kongreye katılımını sağlamaya çalıştı. Böylece onların arkasında bulunan kitleler kurtuluş için maddi ve manevi destek vereceklerdi. Bu aşamadaki askeri amaçlar ile alınması gereken tedbirler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

1. Birliklerin yerlerini ve güçlerini tespit ederek ihtilal ve mukavemet bakımından gerekli gördüğü tahkimatı yaptırmak.

2. Bu hareketin önünü almak için çevre yerlerden gelecek düşman kuvvetlerine karşı gerekli askeri tedbirleri almak.

3. Kumandanları sivil birlikler kurmaya teşvik etmek.

4. Kumandanları milli bir teşkilat fikrine hazırlamak ve genel anlamda ihtilal fikrini telkin etmektir.

Mustafa Kemal telgraflarda bunları telkin ederken askeri üslup ile değil daha çok tavsiye ve temenni üslubunu benimsediği görülmektedir. Ayrıca karşıdaki kumandanlara saygı duyduğu ve değer verildiği izlenimini sürekli göz önünde tutmuştur (Selek, 1981; 255).

Mustafa Kemal, 22 Mayıs 1919'da Ulusal Kurtuluşun ilk ana prensiplerini oluşturan bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor özetle şunları kapsamaktadır:

“1-Samsun bölgesi Rumları siyasi emellerinden vazgeçerlerse asayiş kendiliğinden düzelir.

2-Türklüğün yabancı mandasına ve kontrolüne tahammülü yoktur.

3-Yunanlıların İzmir'de hakları yoktur.

4-Millet milli hâkimiyet esasını ve Türk Milliyetçiliğini kabul etmiştir. Bunu gerçekleştirmeye çalışacaktır” (Yalçın, 2003; 30).

Bu amaç doğrultusunda Havza'ya gelen Atatürk, halkı ulusal kurtuluş düşüncesi etrafında toplamaya başlamıştır. 10 Haziran 1919'da yayınladığı tamimle Mustafa Kemal Paşa, ordu müfettişliğinden ulusal önderliğe geçişin hazırlıklarına başlamıştır. Bu tamime göre; bazı yerlerdeki Müdafaa-i Hukuk, Redd-i İlhak Cemiyetleri gönderdikleri telgraflarda, milletin hukuku ve istiklalini müdafaa gayesi ile kendisinin girişimlerde bulunmasını istemişlerdir. Buna karşılık Mustafa Kemal, milli emeller uğrunda milletle beraber sonuna kadar çalışacağına söz verdiğinin bildirmiştir (Evsile, 1998: 69-96). Bu tamim yayımlandıktan sonra Atatürk 12 Haziran 1919'da Amasya'ya gelmiş ve Amasya, Kurtuluş Savaşının ilk büyük hareketinin hazırlandığı yer olmuştur. “Vatanın bütünlüğü ve bağımsızlığının kurtarılması için milleti birlikte çalışmaya çağıran tarihi “Amasya Bildirgesi” burada

hazırlanmış ve imzalanmıştır (Arıburnu, 1997; 2-3). Mustafa Kemal başkanlığında Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy ve Refet Bele toplanarak görüşmelerde bulunmuşlar ve şu kararları almışlardır.

“1-Vatanın toprak bütünlüğü, milletin istiklali tehlikededir.

2-İstanbul’daki hükümet üzerine aldığı yetkileri hakkıyla kullanamamaktadır.

3-Milletin istiklalini gene milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

4-Milletin hak isteyen sesini dünyaya duyurmak, duruma çare bulmak için her türlü etki ve kontrolden uzak bir milli heyetin kurulması gerekir.

5-Anadolu’nun en emin yeri olan Sivas’ta milli bir heyetin kurulması gerekir.

6-Her vilayetten üçer delegenin acele olarak yola çıkması gerekir.

7-Her ihtimale karşı keyfiyetin milli bir sır halinde tutulması gerekir” (Özkaya, 1981; 31-32; Nutuk, 1994: 21-22).

22 Haziran 1919’da ilan edilen bu tamim yoluyla “ülkenin bütün bölgelerindeki işgal olayları”, “milli cemiyetlerin faaliyetleri”, “İstanbul’daki hükümetin tavırları”, “bölgenin güvenlik sorunu” ve daha pek çok konu üzerinde durularak ayrıntılı değerlendirilmesi yapılmış ve bunlara dair kararlar alınmıştır (Evsile, 1998; 70).

Amasya Genelgesi, Mustafa Kemal Paşa’nın daha önce askeri mercilere ve mülki yöneticilere gönderdiği bildiri ve genelgelerle halka açıkladığı prensiplerin program şeklinde sunulmasıdır. Yine bu genelge işgaller karşısında gösterilen yerel direnişin tek bir merkezden yürütülmesi yolundaki çalışmalara geçişin bir başlangıcıdır (Taşdemir, 2005; 1071-1089).

Mustafa Kemal, bu tamimi bütün yurda yayarak Anadolu’ya hakim olmak değil, ona tabi olmak gerektiğini duyurmuştur.

Mustafa Kemal, 26 Haziran 1919’da buradan yola çıkarak Tokat istikametinde Sivas’a gelerek burada kurulan önerge ve yapılacak işler üzerinde yönerge verdikten sonra 27 Haziran’da Erzurum’a hareket etti (Özkaya, 1981; 32).

Mustafa Kemal, Amasya tamimi ile Sivas’ta, kongrenin toplanması talimatını çevre vilayetlere ve askeri komutanlıklara duyurmuş ancak buna benzer bir kongrenin hazırlıklarının yapıldığının öğrenilmesi üzerine Erzurum’a gelmiştir (Güler, 2003; 101). Erzurum kongresi hazırlıkları Mustafa Kemal Paşa’nın Erzurum’a gelmesiyle birlikte daha da hızlanmış ve genişlemiştir. Delegelerin Erzurum’a vaktinde gelememeleri ihtimali göz önüne alınarak kongrenin Meşrutiyetin ilan günü olan 23 Temmuz günü yapılmasına karar verildi (Selvi, 2000; 103).

Amasya Bildirisi ile ortaya konulan “Milletin istiklalini yine milletin kendi azim ve kararı kurtaracaktır” ilkesinin öncü teşebbüsü olan, Erzurum Kongresi Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin esas programını oluşturmaktadır (Goloğlu, 2008; 85vd; Çil, 2005; 2). Bu kongreye Erzurum, Diyarbakır, Elazığ, Van, Bitlis, Sivas ve Trabzon illerinden gelen delegeler katılmıştır (Akşin, 1983; 471). İstanbul hükümetinin her türlü engellemelerine rağmen yapılan Erzurum kongresinde ülkenin genel ahvali ve ulusal mücadelenin nedenleri tek açıklandıktan sonra bu sebepler tüm yerli ve yabancı kamuoyuna aşağıdaki şekilde ilan edildi:

1-“Trabzon ili ve Doğu illeri ve bu bölgedeki bağımsız livalar, hiçbir sebep ve bahane ile birbirinden ve Osmanlı topluluğundan ayrılması mümkün olmayan bir bütündür. Mutlulukta ve felakette ortaklığı kabul eder ve aynı amacı hedef edinirler.

2-Osmanlı vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığının sağlanması, saltanat ve hilafet makamlarının korunması için, milli kuvvetleri yapıcı duruma getirmek ve milli iradeyi egemen kılmak esastır.

3-Her türlü işgal ve müdahale Rumluk ve Ermenilik teşkili amacına yönelme sayılacağından birlikte savunma ve karşı koyma esası kabul edilmiştir. Siyasi egemenliği ve sosyal dengeyi bozacak surette, hristiyanlara yeni imtiyazlar verilmesi kabul edilmeyecektir.

4-Hükümetin buraları bırakmak veya buralarla ilişkisini kesmek zorunda kalması ihtimaline karşı, saltanat ve hilafete bağlılığı ve milli hakları koruyucu tedbirler ve kararlar alınmıştır.

5-Vatanımızda öteden beri birlikte yaşadığımız Müslüman olmayan kimselerin kanunlarla pekiştirilmiş müktesep haklarına tamamıyla uyarız. Mal, can ve ırzlarının korunması esasen dinimizin, ulusal geleneklerimizin ve yasalarımızın gereği olduğundan, bu esas, kongremizin genel kanısı ile de sağlamlaştırılmıştır.

6-İtilaf Devletlerinden, Mondros mütarekesinin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihindeki sınırlarımız içinde kalan ve her bölgesinde olduğu gibi Doğu Anadolu illerinden büyük çoğunluğu İslam olan ve kültürel, ekonomik üstünlüğü Müslümanlara ait bulunan birbirinden ayrılmaları imkânsız öz kardeş, dindaş ve soydaşlarımızın oturduğu memleketlerimizin bölünmesi düşüncesinden vazgeçerek, varlığımıza ve tarihi, ırkı, dini haklarımıza saygı gösterilmesi ve bu suretle hak ve adalete dayanan bir karar verilmesi beklenir.

7-Milletimiz, “insani ve asri” amaçları yüceltir. Fen, sanayi ve ekonomik bakımından ihtiyaçlı durumumuzu takdir eder. Bundan ötürü devlet ve milletimizin iç ve dış bağımsızlığı vatanımızın bütünlüğü saklı kalmak üzere altıncı maddede açıklanmış olan sınırlar içinde milliyet esaslarına uygun ve memleketimize karşı istila emeli beslemeyen herhangi devletin fenne, sanayie ve ekonomiye ait yardımlarını hoşnutla karşılarız. İnsanlığın esenliği ve umumun huzuru adına böyle insancıl ve adaletli kuralları kapsayan bir barışın, tez elden kararlaştırılması en büyük milli arzumuzdur.

8-Milletleri kaderlerini kendilerinin çizdiği bu tarihi çağda, İstanbul hükümetinin de milli iradeye boyun eğmesi zorunludur. Çünkü milli iradeye dayanmayan hükümetlerin kendi başlarına verdiği kararlara milletçe uyulmadığı gibi, bu kararların dışta da itibar olmadığı ve olmayacağı şimdiye kadarki olaylar ve sonuçları ile ispatlanmıştır. Bundan ötürü milletin içinde bulunduğu korkulu durumdan ve kuşkudan kurtulma çarelerine başvurmasına hacet kalmadan hükümetimizin hemen milli meclisi toplaması ve milletin ve memleketin kaderi hakkında alacağı bütün kararları milli meclisin denetiminden geçirmesi zorunludur.

9-Vatanımızın kararlaştırdığı üzücü olaylar ve aynı amaçla milli vicdandan doğan derneklerin anlaşma ve birleşmeleri ile meydana gelen kitle, bu kere “Şarki Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” adında bir topluluk haline getirilmiştir. Cemiyet her türlü particilik akımlarının dışındadır. Bütün Müslüman yurttaşlar derneğin tabii üyesidir.

10-Kongre tarafından seçilen bir Heyet-i Temsiliye kabul edilmiş ve köylerden il merkezlerine kadar olan milli kuruluşlar birleştirilmiş ve sağlamlaştırılmıştır (Kili, 1982;33-34 ve Çil, 2005; 17-19)”.

Erzurum Kongresi, 1919 yılı Temmuz ayının 23’ü ile 5 Ağustos günleri arasında 54 delege ile beraber toplanmış, bazı delegeler il valiliklerinin engel olması sebebiyle kongreye katılamamışlardır. Kongrede özetle vatan bütündür parçalanamaz, her türlü işgal ve müdahaleye karşı milletin birlikte müdafaa ve mukavemet edeceği, geçici bir hükümetin kurulacağı, “kuva-yı milliyeyi amil ve milli iradeyi hakim kılmamanın” esas olduğu, Hristiyan unsurlara egemenlik ve sosyal düzeni bozacak ayrıcalıkların verilemeyeceği, manda veya benzeri bir yönetim şeklinin kabullenilemeyeceği gibi kararlar alınmıştır. (Yıldız, 2009; 58-59)

Erzurum Kongresi kararlarına bütüncül anlamda bakıldığında; *“bir ulusal bir devlet tesisi için vazgeçilmez öğeler olan Vatan, bu vatan üzerinde varlığını bağımsız olarak devam ettiren bir ulus ve ulustan güç alan bir egemenlik anlayışı ve devlet otoritesinin bulunduğu hiç kimsenin reddedemeyeceği”* açık şekilde görülmektedir (Ertan, 2002; 368; Kırzioğlu, 1993). Erzurum Kongresi ile “milli irade” her şeyin üstünde hakim ve üstün kılındığı gibi buna göre memlekette irade-i milliye hakim olacak, Kuva-yı Milliye bu iradeye hakim olacaktır (Selvi, 2000; 120). Mustafa Kemal, *“milletin mukadderatına hakim bir milli iradenin ancak Anadolu’dan doğabileceğini, milli iradeye dayanan bir Millet Meclisi’nin meydana getirilmesini ve gücünü milli iradede alacak bir hükümetin kurulmasını”* kongre çalışmasının ilk hedefi olarak göstermiştir (Nutuk, 45).

Erzurum Kongresi İstanbul Hükümeti ile işgal kuvvetleri üzerinde bomba etkisi yapmıştır. İstanbul’da bulunan İngiliz temsilcisi Mustafa Kemal Paşa’nın tutuklanmasını talep etmiştir. Bunun üzerine bakanlar kurulu 26 ve 30 Temmuz (1919) günü aldığı iki kararla Mustafa Kemal ile Rauf Beyin tutuklanmasını Erzurum’daki Vali Vekili Kadı Hurşit Efendi’den istemiştir. Ancak Vali Vekili İstanbul’dan gelen bu emirleri dikkate almıyor ve Mustafa Kemal ve arkadaşlarının hükümete isyan ettiklerine dair bir bilgi olmadığına dair cevaplar veriyordu (Belen, 1983; 101).

Erzurum Kongresi’nin başarı ile sonuçlanmasının ardından 55 günden beri Erzurum’da bulunan Mustafa Kemal, 29 Ağustos’ta Erzurum’dan ayrılmıştır (Selek, 1982; 472) Erzurum Kongresi toplanmadan önce Mustafa Kemal, Amasya’dan yayınladığı genelgede “Anadolu’nun her bakımdan en emniyetli yeri olan Sivas’ta milli bir kongrenin toplanmasının kararlaştırıldığını” belirtmişti (Kasalak, 1992; 397-407). Bu nedenle de Sivas Kongresinin yapılacağı kesinlikle anlaşılması ve bazı illerden delegelerin gelmeye başlamasıyla “Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti”nin Sivas branşı da kongre için lüzum duyulan hazırlıklara başlamıştır (Goloğlu, 2006; 24). Dikkat çekmemek için delegeler geceleri yolculuk ederek ve kılık değiştirerek Sivas’a gelmişlerdir. Gelen bu delegelerin katılımı ile 4 Eylül 1919’da Sivas Kongresi açıldı ve kongrenin gündem maddeleri tek tek okunmuş ve daha sonra başkanlık seçimine geçilmiştir. Kongrede Mustafa Kemal kendini delegeler arasında kabul ettirerek başkan seçilmiştir. Daha sonra Erzurum Kongresinin nizamname ve beyannameyi Sivas Kongresince değiştirilerek önerilmiş ve Sivas’a gelen delegeler tarafından kabul edilmiştir (Günaydın, 2009; 86).

Erzurum’da bu kararlar alındıktan sonra Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları 29 Ağustos günü Erzurum’dan ayrılmışlar ve 2 Eylül günü Sivas’a geçmişlerdir. 4 Eylül 1919 günü Sivas Lisesi’nde kongrenin açılışı yapılmıştır. Kongre sonucunda 30 Ekim 1918 gününe kadar işgal edilmeyen toprakların bölünmez bir bütün olduğu, yine kuva-yı milliye amil ve milli iradeyi hakim kılmanın esas olduğu, Rumluk ve Ermenilik teşkiline yönelik hareketlere topluca karşı gelineceği, azınlıklara siyasi ve sosyal düzeni bozucu imtiyazların verilemeyeceği, Osmanlı hükümeti baskı karşısında istiklali koruyamazsa geçici bir hükümetin kurulacağı, Rumeli ve Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri tek merkezde bir araya getirilmesi gibi kararlar alınmıştır.

Sivas Kongresi de, Erzurum Kongresi’ndeki gibi ülkeyi düşman istilasından kurtarmak, bağımsızlığı ve hürriyetini sağlamak gayesini güdüyordu (Arıburnu, 1997; 5). Bu amaç doğrultusunda Erzurum kongresinde alınan kararlarda bazı değişiklikler yapılarak³ Sivas Kongresi kararları deklere edilmiştir.⁴

³ Bu değişiklikler: 1- Cemiyetin adı değişmiştir. 2- Temsil Heyeti’nin yetkileri genişletilmiştir. 3- Erzurum Kongresinde her türlü dış müdahalenin Ermenilik ve Rumluk amacına matuf sayılarak Müdafaa ve Mukavemet edeceğiz kaydı Sivas kongresinde İtilaf Devletlerini de kapsayacak şekilde değiştirilmiştir. 4- Erzurum

Bu kararlar ışığında;

Sivas Kongresi, dağınık bir durumda olan ve irtibatsız hatta kısır bir çalışma içinde bulunan savunma güçlerini birleştirmiş, Anadolu ve Trakya'da tesis edilmiş bulunan müdafaa cemiyetlerini tek bir çatı altında toplamıştır. Bu kongre Anadolu'daki ulusal direnişle İstanbul hükümeti arasında bir güç dengesi sağlanmıştır. Anadolu'nun ulusal kuruluşları ve milli harekete katılacak sivil ve askeri makamlar ancak Sivas Kongresinden sonra bir merci bulabilmişlerdir (Selek, 1981; 475).

Milli mücadelenin tek milli kongresi Sivas Kongresi olup, TBMM iktidarına geçişin kurumu olmuş(Tanör, 1988; 228); bu kongre sonucunda millet egemenliğinin ve bağımsızlık isteğinin insanların kalp ve zihinlerinde canlı kalacağı ve ülkenin her çeşit mukavemete hazır olduğu tüm ilgili ülkelere duyurulmuştur (Günaydın, 2009; 166).

Sonuç Olarak; Sivas Kongresi'nde, Erzurum Kongresi'nde olduğu gibi Mustafa Kemal liderliğini kabul ettirmiştir. Böylece Mustafa Kemal'in kafasındaki net kurtuluş fikirleri artık herkes tarafından kabul görmüştür. Sivas Kongresi sonrasında İstanbul'daki hükümete alternatif ülkeyi kurtaracak bir yönetimin kurulması işine girilmiştir. Bu da İstanbul Hükümeti'ne başkaldırı yapılarak Ankara'da TBMM'nin kurulması ve tesisi işidir. Bu şekilde Anadolu'nun birçok yerinden gelenler ile İstanbul'daki Osmanlı Mebusanından Ankara'ya gelen mebuslar birleşerek merkezi Ankara'da olmak üzere bir yönetim oluşturup ülkenin idaresini İstanbul'a ve ülkeyi işgal edenlere minnet etmeden yapma yoluna koyulmuşlardır. Tüm bu çaresizlik içinde ilerde ülkenin kurtarılması için Mustafa Kemal ve arkadaşları birçok olumsuzluk ve silah bakımından kıtlığa rağmen ülkenin kurtarılmasına dair ümitlerini birgün olsun bile kaybetmemişlerdir. Bu uğurda durmadan çalışmışlardır. Nihayet 1-2 yıl içerisinde Anadolu'daki Türk halkı ile bütünleşerek tüm düşmanları ülkeden kovmayı başarmışlardır.

Kaynakça

Akşın, Sina, (1983), *İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele*, 2 Cilt, Cem Yayınevi, İstanbul.

Arı, Kemal, (2011), *Türk Devrim Tarihi Temelleri ve Gelişimi ve Oluşumu*, İzmir.

Arıburnu, Kemal, (1997), *Sivas Kongresi, Samsun'dan Ankara'ya Kadar Olaylar ve Anılarla*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara.

Belen, Fahri, (1983), *Türk Kurtuluş Savaşı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Bıyıklioğlu, Tevfik, (1981), *Atatürk Anadolu'da 1919-1921*, Kent Basımevi, Ankara.

Çil, Yücel, (2005), *Erzurum Kongresi'ne Katılan Delegeler*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Kongresinde Doğu illerinin terk ve ihmali durumunda geçici hükümet kurulur kaydı Sivas Kongresinde bütün yurdu kapsayacak şekilde değiştirilmiştir (Tansel, 1978, II; 104).

⁴ Sivas Kongresinin tutanakları için bkz. (Toparlı, 2010; Karabekir, 1988)

Ertan, Temuçin F., (2002), “Erzurum Kongresi Kararlarının Ulus- Devlet Sürecine Etkisi” *23 Temmuz Erzurum Kongresi ve Kurtuluştan Günümüze Erzurum I. Uluslar Arası Sempozyumu (23-25 Temmuz 2002)*, Erzurum, s. 363-369.

Evsile, Mehmet, (1998), “Amasya Tamimi ve Atatürk’ün Amasya’daki Faaliyetleri”, *AAMD*, 14/40, s. 69-96.

Goloğlu, Mahmut, (2008), *Milli Mücadele Tarihi Erzurum Kongresi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Goloğlu, Mahmut, (2006), *Sivas Kongresi, Milli Mücadele Tarihi II*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Güler, Ali, (2003), *Atatürk ve Cumhuriyet*, Ankara.

Günaydın, Ahmet Necip, (2009), *Milli Mücadelede Sivas 108 Gün(2 Eylül-18 Aralık 1919)*, Sivas.

Karabekir, Kazım, (1988), *İstiklal Harbimiz*, Merk Yayıncılık, İstanbul.

Kasalak, Kadir, (1992), “Sivas Kongresi Öncesinde Manda ve Himayenin Türk Basınında Tartışılması ve Komutanlar Arasında Yazışmalar”, *AAMD*, 8/23, s. 397-407.

Kırzioğlu, Fahrettin, (1993), *Bütünüyle Erzurum Kongresi*, Ankara.

Kili, Suna, (1982), *Türk Devrim Tarihi*, İstanbul.

Mustafa Kemal, (1994), *Nutuk 1919-1927*, (Yay. Haz. Zeynep Korkmaz), Atatürk araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Özkaya, Yücel, (1981), *Türk İstiklal Savaşı ve Cumhuriyet Tarihi*, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayını, Ankara.

Öztürk, Ayhan, (1994) *Milli Mücadele’de Gaziantep*, Geçit Yayınları, Kayseri.

Selek, Sabahattin, (1981), *Anadolu İhtilali*, Örgün Yayınları, İstanbul.

Selvi, Haluk, (2000), *Milli Mücadele’de Erzurum*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Tanör, Bülent, (1998), *Osmanlı- Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul.

Tansel, Selahattin, (1978), *Mondros’tan Mudanya’ya Kadar*, 4 Cilt, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Taşdemir, Serap, (2005), “Türkiye Cumhuriyeti’nin Doğum Belgesi: Amasya Tamimi”, *AAMD*, Sayı. 63, s. 1071-1089.

Toparlı, Recep, (2010), *Sivas Kongresi’nin Tutanakları*, Sivas.

Yalçın, Semih- Mustafa Turan-Mustafa Ekincikli-Şarika Gedikli, (2003), *Türk İnkılâp Tarihi ve Atatürk İlkeleri*, Ankara 2003.

Yıldız, Yılmaz, (2009) *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, İstanbul.

Extended Abstract

The Ottoman Empire lost the First World War, entering between 1914 and 1918, against countries such as the British, French, Italian and Greece, and then ratified Mondros Armistice on October 30. According to this, occupation forces began to put into effect the sharing they had made among themselves. In this context, Istanbul by the British, South-Western Anatolia Region by the Italians, Maraş, Urfa and Adana regions were occupied by French forces. According to the Armistice, the army was demobilized and since its ports were entered, there was not any force being able to resist these occupations. The final occupation was that of Izmir by the Greeks on May 15. This occupation was the last straw and it became inevitable for the country to be saved from these occupations. For this purpose, Mustafa Kemal and his friends moved from Istanbul to Ankara and aimed to organize the people in Anatolia.

For this reason, they make use of the first occasion arose. Indeed, Mustafa Kemal wanted to go to Anatolia, claiming that unrest was being caused by 'gangs and bandits' in the Black Sea Region and that this should be suppressed. After the occupation of Izmir, the Sultan made this assignment and Atatürk moved from Istanbul to Samsun. He landed in Samsun on 19 May 1919 and moved to Amasya from there. Meanwhile, he contacted the army units serving in Anatolia and requested them to make various military preparations. These preparations; determining the location and strength of the military units and making the necessary fortifications and reinforcements, taking the necessary military measures against the enemy forces coming from the surrounding provinces and districts, encouraging the commanders to

strive to form a civil union, generalizing the commanders to the idea of an organization and encouraging the people to initiate a revolution by the commanders. It covered topics such as indoctrination. While still in Samsun, it was stated that if the Greeks in the Samsun Region gave up their political ambitions, public order would automatically end and security would be ensured, that Turkishness would tolerate foreign mandates and control, and that the people had no other option than national sovereignty.

With these thoughts, he moved from Samsun to Amasya and met with Kemal Pasha, Rauf Orbay, Ali Fuat and Refet in Amasya and made various decisions. These decisions; The territorial integrity and the independence are in danger, government in Istanbul cannot properly use the powers it has assumed, independence will be saved by self-determination and decision of the people, it is necessary to establish a national delegation free from all sorts of influence in order to announce voice of nation demanding justice to world and to seek a solution to present danger. So, it is necessary to found one national delegation in Sivas in Anatolia. Each province will be represented through three delegates at this congress and that these delegates should set out urgently and that all these decisions should be kept secret.

Erzurum Congress convened on 23 July and ended 5 August with 54 delegates, and some delegates could not attend the congress due to the prohibition of the provincial governorships. At the congress, it is decided that homeland is a whole and cannot be divided, that the nation will defend and resist together against all sorts of foreign movements, that a temporary government will be founded, that it is vital to make national forces effective and national wish dominant, that Christian elements will not be given privileges that would disrupt the sovereignty and social order, that mandates and protection will be accepted. Decisions were made that it would not be done.

After these decisions were taken in Erzurum, Mustafa Kemal Pasha left Erzurum on 29 August and went to Sivas on 2 September. The congress was opened at Sivas High School on

September 4, 1919. By means of the congress, it was stated that the lands that were not occupied until October 30, 1918 were an indivisible whole, that it was essential to make the national forces active and the national will dominant, that movements aimed at the formation of Greeks and Armenians would be collectively opposed, that minorities could not be given privileges that would disrupt the political and social order, and that the Ottoman government Decisions such as the establishment of a temporary government if the government cannot maintain independence against pressure and the unification of the Rumeli and Anadolu Müdaa-i Hukuk Cemiyeti in one roof.